

Anna Nowak

Poglądy pszczyńskiej młodzieży na temat funkcjonowania podkultur młodzieżowych

Chowanna 1, 21-31

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2000	R. XLIII (LIV)	T. 1 (14)	s. 21—31
------------	--	---------------	-------------------	--------------	----------

Anna NOWAK

Poglądy pszczyńskiej młodzieży na temat funkcjonowania podkultur młodzieżowych

Podkultury młodzieżowe są zjawiskiem uniwersalnym, występującym w każdym typie społeczeństw, chociaż różne pozostaje natężenie i aktywność kontestacji oraz liczebność ich członków. Nowe pokolenie zawsze wnosi nową wizję świata i ma własne różne, czasami idealistyczne koncepcje jego przemiany. Dlatego kontestacja jest niezbywalnym sposobem samorealizacji jednostek, formą wyzycia się i zaistnienia w życiu publicznym, metodą ustalania granic własnej niezależności, drogą prowadzącą do autopoznania i autorozwoju (Palczyński, 1997, s. 115). Przynależność do podkultury miewa aspekt pozytywny (np. działalność ruchów ekologicznych) bądź negatywny czy wręcz destruktywny (działalność szalikowców, skinheadów).

Analizując subkultury młodzieżowe, można wyróżnić za T. Palczyńskim (1993) trzy podejścia teoretyczne:

- podejście konfliktowe — polega na postrzeganiu subkultur młodzieżowych w kategoriach sprzeczności strukturalnej, prowadzącej do trwałego konfliktu społecznego; z podejścia konfliktowego wywodziły swój rodowód najbardziej radykalne ruchy młodzieżowe — przybierające z czasem postać ugrupowań polityczno-terrorystycznych;
- podejście strukturalne — opiera się na założeniu, iż subkultury stanowią naturalny wytwór restrukturyzacji, polegający na przyspieszonej środowiskowej modyfikacji systemu kulturowego; kontestacja i bunt młodzieży wyjaśniany bywa w kategoriach pozytywnych jako próba adaptacji

systemu kulturowego do nowych potrzeb wchodzącego w dorosłe życie pokolenia;

— podejście funkcjonalne — to poszukiwanie wyjaśnień przez przyjęcie kategorii funkcji i dysfunkcji w odniesieniu do roli określonych elementów kultury (zbyt wolne tempo przemian systemu społecznego i kultury).

Podkultury młodzieżowe najłatwiej zdefiniować, wyróżniając cechy charakterystyczne, takie jak: specyficzne normy, wartości, przedmioty i wzory osobowe będące wyrazem kultu i czci; formy zachowań oraz sposoby porozumiewania się i przekazu informacji obowiązujące w danej grupie społecznej, stanowiącej część szerszej zbiorowości młodzieży, odmienne od norm, zasad i sposobów postępowania obowiązujących i akceptowanych przez ogół społeczeństwa (Jawłowska, 1974, s. 137).

W socjologii polskiej stosuje się różnorodne podziały i typologie grup subkulturowych, wszystkie są w mniejszym lub większym stopniu nierozłączne, gdyż poszczególne kategorie nakładają się na siebie.

M. Szymańczyk (1986, s. 149) wyróżnia:

- grupy artykułujące własny świat wartości za pomocą wyglądu;
- grupy artykułujące własny świat wartości przez działania na rzecz innych;
- grupy artykułujące własny świat wartości przez działanie na rzecz autorozwoju jednostki.

J. Kurowski (1984, s. 16) proponuje następującą klasyfikację subkultury: wspólnotowa, ochroniarska, wzajemnej pomocy, poszukiwań alternatywnych.

J. Wertenstein-Żuławski (1988, s. 137—154) proponuje podział wariantowy, wyróżniający typy subkultur ekonomicznych, politycznych, kulturowych i religijnych.

Na podstawie dotychczasowych ustaleń T. Pałeczny (1997, s. 158—185) proponuje wyróżnić następujące typy grup subkulturowych w Polsce:

- grupy środowiskowe (homoseksualiści, alkoholicy, narkomani, więźniowie, rekruci, przestępcy, kibice, chuligani, fani komputerowi);
- grupy wspólnotowo-ideologiczne (ugrupowania i zbiorowości anarchistyczne, ekologiczne oraz religijne);
- grupy symboliczne (skini, punki, rastafarianie, raperzy, popersi, rockersi, dyskmani, technodyskmani, fani disco-polo, hippisi, bikiniarze, szpanerzy, metalowcy);
- grupy awangardy twórczej (np. Teatr Cricot 2, Scena Plastyczna „Gardzienice”).

W klasyfikacji tej zostały uwzględnione największe lub najważniejsze z grup subkulturowych. Wiele grup nie ma czystego charakteru symbolicznego, środowiskowego czy ideowo-wspólnotowego, dlatego też typologię autora można uznać za punkt wyjścia dokonywania bardziej systematycznych kategoryzacji.

Cel i metoda badań

W ramach prowadzonego przeze mnie seminarium magisterskiego T. Pała przeprowadził badania dotyczące subkultur młodzieżowych, a następnie wspólnie podjęliśmy próby zanalizowania uzyskanych danych. Relacja ta stanowi rezultat badań sondażowych dotyczących poglądów uczniów szkół ponadpodstawowych na temat subkultur młodzieżowych. Wspomniane badania miały umożliwić nam rozeznanie aktualnej sytuacji panującej w pszczyńskich szkołach ponadpodstawowych. Wydaje się, iż próba spojrzenia na zjawisko subkultur młodzieżowych z perspektywy młodzieży uczęszczającej do różnego typu szkół (liceum, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej) jest interesująca nie tylko dlatego, że pozwala na dokładniejszą analizę zjawiska, ale również z tego względu, iż pozwala na wskazanie różnorodności odbioru tego samego zjawiska przez młodzież uczącą się w różnych typach szkół, pochodzącą z różnych środowisk.

Badania przeprowadzono na terenie Pszczyzny w kwietniu 1998 roku. Przebadano 90 uczniów szkół ponadpodstawowych, po 30 osób z liceum ogólnokształcącego, Technikum Technologii Żywności, Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy Liceum Ekonomicznym. Populację badanych dobrano losowo. Badani mieścili się w przedziale wiekowym od 16 do 18 lat, 52,2% badanej młodzieży pochodziło z rodzin inteligenckich, 59% stanowiły kobiety.

Wyniki badań opracowano na podstawie zebranych danych ankietowych (ankieta zawierała pytania otwarte, jak i zamknięte).

Prezentacja wyników badań

Zdecydowana większość badanej młodzieży (72,3%) stwierdziła, że nie interesuje się subkulturami młodzieżowymi, uzasadniając to w swoich wypowiedziach następująco: nie mam styczności z tym środowiskiem, nie mogą mi nic zaoferować, nie wydają się dla mnie ciekawi. W tej grupie większość stanowili uczniowie liceum oraz dwie trzecie uczniów technikum i zasadniczej szkoły zawodowej. Pozostali badani (27,7%) wykazywali zainteresowanie subkulturami, co wynika z faktu, iż subkultury są czymś innym, wyróżniającym się, należą do nich ludzie niezależni, mający wolne poglądy, kierujący się własnymi zasadami.

Większość badanych uczniów (84%) prawidłowo określiła subkulturę jako specyficzny styl zachowania, sposób postępowania, ubierania się, specyficzne

słownictwo, określone normy postępowania wewnątrz grupy — charakterystyczne tylko dla niej, odmienne od zachowań innych członków społeczeństwa.

Według pozostałych badanych (15 uczniów szkoły zawodowej) subkultura młodzieżowa to określony styl życia, zasady przyjęte i obowiązujące w grupie społecznej, która weszła w konflikt z prawem, wykazuje się dużą trwałością oraz odpornością na wpływy z zewnątrz. Zastanawiający jest fakt, iż połowa badanych z zasadniczej szkoły zawodowej utożsamia subkulturę młodzieżową z podkulturą przestępczą (dowodzi to niezrozumienia przez nich pojęcia subkultury).

Z zebranych danych wynika, (tabela 1), iż uczniowie trzech typów szkół mają zbliżone opinie o źródłach informacji o subkulturach, wskazując na: środki masowego przekazu, rówieśników, obserwacje członków różnych subkultur, przynależność do subkultury, którą deklaruje siedmiu uczniów z technikum, trzech z liceum i jedna osoba z zasadniczej szkoły zawodowej.

Tabela 1

Opinie badanych na temat źródła informacji o subkulturach

Źródła informacji	Uczniowie			Razem	
	liceum	technikum	zasadniczej szkoły zawodowej	L	%
Środki masowego przekazu	26	22	24	72	80,0
Rówieśnicy	11	12	16	39	43,3
Obserwacja członków subkultur	6	7	8	21	23,3
Przynależność do subkultury	3	7	1	11	12,2
Rodzeństwo	1	1	---	2	2,2
Inne źródła	2	1	---	3	3,3

Uwaga: badani wskazywali kilka odpowiedzi, odsetki przekraczają 100%.

Rola środków masowego przekazu wydaje się oczywista, zważywszy na fakt, iż subkultury są współcześnie częstym tematem programów telewizyjnych i artykułów zamieszczanych w publikatorach.

Można stwierdzić, iż badana młodzież posiada wiedzę na temat charakterystycznych cech znanych subkultur młodzieżowych. Młodzież umiejętnie charakteryzowała formy zachowania, sposób ubierania się, system wartości, założenia ideologiczne oraz wzory będące wyrazem kultu i czci reprezentantów najpopularniejszych w Polsce subkultur młodzieżowych. Zauważono, iż z rzadka młodzież podawała jako cechę wyróżniającą grupę rodzaj słuchanej muzyki, ponadto badani najmniej wiedzieli o sposobach porozumiewania się członków grup, o różnicach w słownictwie.

Najbardziej znane badanym były cechy charakterystyczne subkultur hipisów, punków, skinów, raperów, subkultury rastafarianów i depezowców. Najczęściej młodzież wymieniała, wśród grup działających na terenie Pszczyzny, grupy skupiające: skinów i punków, metalowców, dyskomanów, rockerów, raperów, satanistów. Młodzież zapytano również o akceptację subkultur młodzieżowych. Subkulturą najbardziej akceptowaną przez uczniów z technikum okazali się hippisi, którzy apogeum swojej popularności przeżywali w latach siedemdziesiątych, pozostawiając spory dorobek intelektualno-kulturowy, do którego odwołują się współcześnie istniejące subkultury. Młodzież z zasadniczej szkoły zawodowej preferuje subkulturę raperów, która jest symbolem buntu lat dziewięćdziesiątych. Raperzy podkreślają luz w zachowaniu i wszelką swobodę w życiu. Wśród młodzieży liceum największą popularnością cieszą się ruchy ekologiczne, kojarzone z konsekwencją, determinacją działania, ze świadomością zagrożenia przetrwania gatunku ludzkiego. Minimalną akceptacją wśród badanych cieszą się sataniści i skinheadzi.

Zdaniem badanych do subkultur należą współcześnie zarówno kobiety, jak i mężczyźni, płeć nie jest decydującym czynnikiem, warunkującym przynależność do subkultur młodzieżowych. Jeżeli chodzi o wiek młodzieży należącej do subkultur, to w opinii badanych przeważa w nich młodzież w wieku od 13 do 16 roku życia. Pochodzenie społeczne nie decyduje, zdaniem badanych, o przynależności do subkultur. Według badanych subkultury skupiają przede wszystkim młodzież nie uczącą się i nie pracującą (tak twierdzi ponad połowa badanych — tłumaczy to próba zorganizowania nadmiaru czasu). Zdaniem badanej młodzieży z technikum do subkultur należy przede wszystkim młodzież ucząca się, gdyż przynależność do subkultury jest przez te osoby traktowana jako oderwanie się od codziennych problemów związanych ze szkołą, a ponadto w szkole łatwo można nawiązać kontakt z rówieśnikami należącymi do subkultur.

Nasuwa się więc pytanie: W jaki sposób można stać się członkiem grupy subkulturowej?

Badani twierdzą, że członkiem grupy można stać się bardzo łatwo, wystarczy słuchać tej samej muzyki lub podobnie się ubierać. Ponadto bardzo przydatne są szkolne znajomości, ułatwiające dostanie się do grupy.

Badaną młodzież zapytano też: Jakie czynniki sprzyjają współcześnie powstawaniu i rozwijaniu się młodzieżowych grup subkulturowych? Odpowiedzi przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Czynniki wpływające, zdaniem badanych, na rozwój subkultur

Czynniki wpływające na rozwój subkultur	Uczniowie			Razem	
	liceum	technikum	zasadniczej szkoły zawodowej	L	%
Urbanizacja	26	18	20	64	71,0
Moda przeniesiona z innych krajów	19	16	17	52	57,7
Bezkarność działania młodzieży	13	13	17	43	47,7
Izolowanie młodzieży od spraw ważnych	6	13	10	29	32,2
Chaos w sferze norm i wartości społecznych	9	10	3	22	24,4
Kryzys społeczno-gospodarczy	6	3	—	9	10,0
Inne czynniki	7	5	—	12	13,3

Uwaga: badani wskazywali kilka czynników. Odsetki przekraczają 100%.

Badani podkreślali, iż współcześnie decydujące znaczenie w rozwoju subkultur odgrywają procesy urbanizacji prowadzące do anonimowości życia w wielkich miastach (powyżej 100 tys. mieszkańców) oraz mniejsza w tych miastach kontrola społeczna. Ponadto wskazywali na rolę mody przeniesionej z innych krajów, bezkarność działania młodzieży i izolowanie jej od spraw ważnych, co powoduje bunt wobec rzeczywistości. W grupie innych czynników badani wymienili znaczenie współczesnej muzyki i „zatrącenie w świecie”.

Interesujące wydają się wypowiedzi uczniów dotyczące wpływu środków masowego przekazu na rozwój subkultur młodzieżowych. Zdaniem 67 badanych (74,4%), w tym najliczniejszej grupy z liceum, środki masowego przekazu wpływają na rozwój subkultur, ponieważ:

- przekazują o nich informacje, przyczyniając się jednocześnie do niezamierzonej reklamy;
- kreuja idoli, kształtują opinie;
- modelują zachowania młodzieży;
- ukazują nowości z zachodu (w tym informacje o nowych grupach subkulturowych).

Nieliczna grupa młodzieży (9 osób — 10%), wśród której większość stanowią uczniowie technikum, uważa, że środki masowego przekazu nie wpływają na rozwój subkultur, gdyż: nie mogą niczego sugerować, a człowiek sam stanowi o sobie; przedstawiają subkultury negatywnie; nie poświęcają subkulturom zbyt wiele uwagi. Pozostali badani nie mają na ten temat zdania.

Uczniowie trzech typów szkół wykazują nieznaczące różnice w opiniach na temat czynników bezpośrednio decydujących o zrzeszaniu się młodzieży w subkulturach. Środowisko rodzinne, zdaniem 67 (74,4%) badanych, najbardziej przyczynia się do zrzeszania się młodzieży w subkulturach, ponieważ niewłaściwe funkcjonowanie rodziny powoduje, iż młodzież poszukuje wartości i niezależności w innych grupach, w tym w subkulturach. Młodzież uczestnicząca w badaniach wskazała rozmaite czynniki tkwiące w rodzinie, powodujące zrzeszanie się w subkulturach (patrz tabela 3).

Tabela 3

Czynniki tkwiące w rodzinie, powodujące, w opinii badanych, zrzeszanie się młodzieży w subkulturach.

Czynniki tkwiące w rodzinie powodujące zrzeszanie się młodzieży w subkulturach	Uczniowie			Razem	
	liceum	technikum	zasadniczej szkoły zawodowej	L	%
Brak pomocy i zrozumienia w rodzinie	20	22	15	57	63,3
Alkoholizm jednego lub dwojga rodziców	15	19	19	53	58,9
Brak opieki ze strony rodziców	18	18	17	53	58,9
Konflikty młodzieży z rodzicami	19	17	15	51	56,7
Pozwalanie na zbyt dużą swobodę	12	19	13	44	48,9
Niezaspokajanie potrzeb w rodzinie	13	14	9	36	40
Nadmierna opiekuńczość rodziców	8	10	9	27	30

Uwaga: badani wskazywali kilka odpowiedzi, odsetki przekraczają 100%.

Zdaniem większości badanych (74—82,1% osób) na przynależność młodzieży do subkultur wpływa również środowisko szkolne; jednakowe zdanie prezentują uczniowie liceum i zasadniczej szkoły zawodowej oraz dwie trzecie osób z technikum. Badani wskazywali następujące czynniki związane ze środowiskiem szkolnym: wagary (38 osób — 42,2%), konflikty z nauczycielami (30 osób — 33,3%), brak pozytywnych osiągnięć w nauce (33 osoby — 36,7%), częste zmiany szkół (9 osób — 10%). Uczniowie liceum za najważniejszy czynnik popychający do łączenia się w subkulturach uznali brak pozytywnych osiągnięć w nauce, natomiast młodzież z technikum i z zasadniczej szkoły zawodowej — wagary (być może wiąże się to z naciskiem, jaki nauczyciele kładą w tych szkołach na te właśnie problemy).

W grupie innych czynników decydujących o zrzeszaniu się w subkulturach młodzież wymieniła naśladowanie kolegów (58,9% badanych), chęć zaimponowania kolegom (51,1%), namowy kolegów (41,1%), chęć wyzycia się (40%). Młodzi wyliczyli także: poczucie bezsensu życia, miłość do określonej muzyki, potrzebę znalezienia przyjaciół. (Badani wskazywali na kilka czynników, odsetki przekraczają 100%).

Wydaje się, iż bardzo istotne jest także przeanalizowanie wypowiedzi pszczyńskiej młodzieży na temat korzyści, jakie można czerpać z przynależności do subkultur młodzieżowych. Uczniowie uczęszczający do trzech typów szkół za najważniejszą korzyść uznali zgodnie możliwość wyzycia się w nie zawsze akceptowanych formach (tak wypowiedziała się prawie połowa badanych). Badani wymieniali też inne korzyści, takie jak: „subkultura pozwala na odnalezienie własnego miejsca w świecie” (33 badanych), „subkultura pozwala na podniesienie poczucia własnej wartości” (22 badanych). Pozostali uczniowie podkreślali pozytywną rolę subkultur w zaspokajaniu potrzeb ich członków (13 badanych).

Oprócz korzyści młodzież zauważa jednak liczne zagrożenia związane z przynależnością do subkultur, które wpływają zwłaszcza na wzrost zachowań agresywnych ich członków, gdyż „różne grupy nie tolerują się nawzajem, co wzmacnia ich agresywne zachowanie”, ponadto „wiele grup propaguje zło”. Najbardziej zagrażające społeczeństwu są, zdaniem badanych, następujące subkultury:

- sataniści — opierają swój system wartości na kulcie zła i przemocy, często wchodzi w konflikt z prawem;
- skinheadzi — szerzą nacjonalizm, kult przemocy, nietolerancję;
- szalikowcy — wszczynają bijatyki, dokonują dewastacji, cechuje ich bezsensowny wandalizm;
- metalowcy — wykazują skłonność do bijatyk.

Subkultury mogą wpływać również destruktywnie na swoich członków, ograniczając ich swobodę i wolność — tak twierdzi większość uczniów z liceum i technikum oraz mniej niż połowa z zasadniczej szkoły zawodowej. Badani uzasadniają to następująco: w większości subkultur panuje określona hierarchia, rządzą w nich najsilniejsi; wzorce i normy postępowania muszą być przestrzegane; w subkulturze następuje ujednoczenie zachowań i ograniczenie rozwoju jednostki; szerzy się alkoholizm i narkomania; subkultury kuszą pozorną wolnością, która okazuje się z czasem wręcz jej zaprzeczeniem. Pięćdziesięciu sześciu badanych (62,7%) wyraziło pogląd, iż przynależność do subkultury sprzyja popełnianiu przestępstw czy wykroczeń, gdyż wzmacnia potrzebę zdobycia pieniędzy na alkohol, wymusza posłuszeństwo wobec grupy, umacnia agresywne zachowania, potęguje skłonność do bijatyk (skini, metalowcy, szalikowcy).

Wśród badanych 11 osób (12,2%) zadeklarowało swoją przynależność do subkultur. W tej grupie znaleźli się: siedmiu uczniów technikum (pięciu to metalowcy, jeden grunge, jeden hippis), trzy osoby z liceum (dwóch metalowców, jeden grunge), jedna osoba ze szkoły zawodowej — należy do subkultury techno.

W tych indywidualnych przypadkach o przynależności do subkultury zdecydowały następujące czynniki:

- w grupie badanych z technikum: muzyka i wyjazdy na koncerty, możliwość wyróżnienia się ubiorem, głośnego wypowiedzania swoich poglądów i racji oraz chęć bycia zauważonym przez innych członków społeczeństwa;
- wśród uczniów z liceum: również muzyka i wyjazdy na koncerty;
- uczeń z zasadniczej szkoły zawodowej: chęć dobrej zabawy oraz muzyka techno.

Współcześnie coraz większym problemem jest funkcjonowanie na terenie szkoły grup nieformalnych o cechach podkultury. Tworzą je uczniowie klas starszych, których celem jest konstruowanie przeszkód przystosowawczych, udaremniających prawidłowe funkcjonowanie młodszych roczników. Charakteryzują się one określoną strukturą organizacyjną, odgrywaniem przez jej członków określonych ról, specyficznym słownictwem, zwłaszcza określającym formy działania o dużym stopniu agresji (Sołtysiak, Mąka, 1997). Przejawem tego jest zjawisko „tępienia kotów” — utrudnianie młodszym kolegom przystosowania się do warunków szkolnych.

Wszyscy badani znają i rozumieją pojęcie „kot” — nazwę określającą pierwszoklasistów. Siedemdziesiąt jeden procent badanych przyznało, że w ich szkołach stosuje się praktyki „tępienia kotów” przez starszych uczniów. Zaprzeczyło temu 10% badanych, pozostali odpowiedzieli, iż nie interesują się tym problemem. Połowa badanych przyznała się, że sami byli traktowani jako „koty”. Zachowania wobec nich były bardzo agresywne, a często upokarzające. Postępowanie wobec „kotów” najczęściej polegało na: obrzucaniu ich wyzwiskami, zmuszaniu do dostarczania papierosów, żywności, alkoholu i pieniędzy, zamykaniu w różnych pomieszczeniach, zwłaszcza w toaletach, bójkach, niszczeniu odzieży. Wszystkie te zachowania utrudniały im — jako pierwszoklasistom — adaptację do szkoły. „Tępienie kotów” respondenci odbierali jako poniżające, jedna trzecia badanych czuła się zastraszona, ale dla 9 badanych (10%) była to fajna zabawa. Prawie jedna czwarta badanych uznała, że należałoby zerwać z tą tradycją, że jest ona niebezpieczna, nie przynosi radości, jest formą znęcania się fizycznego lub psychicznego nad młodszymi kolegami. Główne motywy „tępienia kotów” to chęć wyładowania agresji, rewanz, samodowartościowanie wadliwie pojmowane. Budzi obawy i niepokoi zwłaszcza fakt, iż zjawisko „tępienia kotów” przenosi się do szkół podstawowych. Zdaniem młodzieży w szkołach panuje nuda, nie dzieje się nic atrakcyjnego, dlatego tępi się pierwszoklasistów.

W prowadzonych badaniach jedno z ostatnich pytań zadanych respondentom brzmiało: Czy można ograniczyć negatywną działalność subkultur młodzieżowych? Pytanie to wydaje się szczególnie ważne zwłaszcza dzisiaj, kiedy wszyscy odczuwamy niemożność poradzenia sobie z tym rozpowszechniającym się w szkołach, wojsku, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych zjawiskiem.

Młodzież z liceum, stwierdziła, iż w celu ograniczenia negatywnych (często przestępczych) skutków działalności subkultur młodzieżowych należy podjąć następujące środki:

- w programach telewizyjnych podawać informacje o działalności subkultur, proponować ciekawe, pozytywne sposoby organizacji czasu wolnego;
- zaangażować policję do działań profilaktycznych w szkołach (w większym stopniu niż dzisiaj);
- zaostrzyć kary dla nieletnich przestępców;
- wprowadzić ograniczenia w poruszaniu się nieletnich wieczorami;
- zainteresować rodziców problemami ich dzieci;
- organizować dzieciom i młodzieży ciekawe formy spędzania czasu wolnego w szkole, w środowisku lokalnym.

Zdaniem młodzieży ze szkoły zawodowej i technikum żadne ograniczenia nie są skuteczne, a nawet mogą przynieść wręcz przeciwne skutki od zamierzonych i wywołać jeszcze większą agresję. Subkultury stanowią alternatywę dla młodych ludzi. Jest to nie tylko sposób spędzania czasu wolnego, ale i całego życia. Możliwości, jakie daje przynależność do subkultury, pociągają młodzież, umożliwiają jej samorealizację.

Podsumowując, można stwierdzić, iż największe różnice w opiniach na temat subkultur młodzieżowych dotyczą: zainteresowania subkulturami, stopnia akceptacji przez badanych subkultur młodzieżowych, wpływu czynników rodzinnych na zrzeszanie się młodzieży w subkulturach oraz udziału rówieśników w podejmowaniu decyzji o przyłączeniu się do subkultury.

Wnioski

Jakkolwiek badania były badaniami sondażowymi i uczestniczyło w nich 90 uczniów, to jednak można pokusić się o wysunięcie pewnych wniosków:

- największe zainteresowanie problematyką subkultur wykazała młodzież z technikum;
- subkultury młodzieżowe, jak można wnioskować z prezentowanych opinii, odeszły od kontestacji i stały się formą zabawy i możliwością grupowego wyżycia się;

— badani podkreślali znaczenie środków masowego przekazu w kształtowaniu opinii współczesnej młodzieży, co można wykorzystać w działaniach profilaktycznych.

W szkołach należałoby podjąć działania wychodzące naprzeciw potrzebom ucznia, a jednocześnie pozytywnie ukierunkować ich aktywność, wykorzystując np. zainteresowania muzyczne i sportowe (organizować dyskoteki, umożliwić słuchanie muzyki przez szkolny radiowęzeł w czasie przerw, udostępniać uczniom sale gimnastyczne i boiska w czasie przerw i po lekcjach). Ponadto organizowanie uczniom treningów asertywności i warsztatów interpersonalnych na początku roku szkolnego z pewnością ułatwiłoby młodzieży adaptację do warunków szkolnych.

Bibliografia

- Jawłowska A., 1974: *Kontestacja i jej tło społeczno-kulturowe. Studia pedagogiczne*. Wrocław.
- Kurowski J., 1984: *Punk, popers — potrzeba czy głupota?* Warszawa.
- Palczyński T., 1993: Grupy subkultury młodzieżowej — próba analizy — propozycje teoretyczne. „Kultura i Społeczeństwo”, nr 3.
- Palczyński T., 1997: *Kontestacja. Formy buntu we współczesnym społeczeństwie*. Kraków.
- Sołtysiak T., Mąka J., 1994: *Drugie życie w szkołach ponadpodstawowych, czyli utrudnienia adaptacyjne uczniów młodszych roczników (podkultura „kotów”)*. W: *Młodzież a współczesne dewiacje i patologie społeczne*. Red. S. Kawula i H. Machel. Gdańsk—Toruń.
- Szymańczak M., 1986: *Grupy alternatywne Polski lat osiemdziesiątych. Propozycja typologii*. „Kultura i Społeczeństwo”, nr 3.
- Wertenstein-Żuławski J., 1988: *Anatomia i ruchy młodzieżowe*. „Kultura i Społeczeństwo”, nr 3.